Iamblichus: Architekt teurgického novoplatonismu

Lyon Leshley + AI

Czech

Iamblichus: Architekt teurgického novoplatonismu

by Lyon Leshley + AI

Dobře, pojďme mluvit o někom, komu se na kurzech filozofie nedostává ani zdaleka dost pozornosti, ale kdo si to absolutně zaslouží. Iamblichus z Chalcidy. A chci začít tím, že vás skutečně situuji do jeho světa, protože pochopení kontextu je zásadní pro pochopení toho, proč jeho filozofie získala takovou podobu, jakou měla.

Narodil se kolem roku 242 n. l. v Chalcis, což je oblast, kterou dnes nazýváme Sýrie – součást východních provincií Římské říše. Tohle není nějaký zapadákov. Jedná se o jednu z kulturně nejsofistikovanějších oblastí starověkého světa. Řecká filozofie, syrské náboženské tradice, egyptské mysteriózní kulty, perské vlivy – to vše víří v intelektuální atmosféře.

A Iamblichus pochází z peněz. Nejen pohodlné – aristokratické. Jeho rodina má kontakty, zdroje, a co je nejdůležitější pro naše účely, může si dovolit poskytnout mu absolutně nejlepší dostupné vzdělání. Není to nějaký outsider, který se snaží proniknout do filozofických kruhů. Narodil se mezi elitu, má přístup k textům, učitelům, volnému času nezbytnému pro seriózní filozofickou práci.

Nyní chci, abyste skutečně pochopili třetí století našeho letopočtu, protože je divoké. Politicky je Římská říše v krizi. Mezi lety 235 a 284 je něco jako 26 uchazečů o císařský trůn. Průměrná doba vlády je možná dva roky. Máte vojenské převraty, občanské války, invaze germánských kmenů na severu a Peršanů na východě. Ekonomika klesá – masivní inflace, znehodnocení měny. Mor se prožene několikrát. Města se zmenšují, obchodní sítě jsou narušeny.

Podle jakéhokoli objektivního měřítka by to měla být doba temna pro filozofii. Čekali byste, že se intelektuální život prostě vypne, že? Lidé se obávají o přežití, ne o metafyziku.

Ale tady je to, co je pozoruhodné: toto je ve skutečnosti jedno z intelektuálně a duchovně nejtvořivějších období starověké historie. Možná právě proto, že se hroutí staré jistoty, si lidé kladou zásadní otázky. Jaká je povaha reality? Co dává životu smysl? Jak najdeme stabilitu ve světě chaosu? Jaký je náš vztah k božství?

A různá hnutí nabízejí různé odpovědi. Křesťanství rychle roste – je stále nelegální, stále pravidelně pronásledováno, ale šíří se na všech úrovních společnosti. Tradiční pohanství se snaží bránit, ale je stále více v defenzivě. Různá mysteriózní náboženství – kult Isis, mithraismus, eleusinská mystéria – nabízejí cesty ke spáse prostřednictvím rituálního zasvěcení.

Do tohoto neuvěřitelně složitého, duchovně hladového, intelektuálně zaníceného světa vkročí Iamblichus. A pokusí se udělat něco odvážného: vytvořit filozofický systém, který může konkurovat křesťanství, který může poskytnout tradičnímu řeckému náboženství intelektuální vážnost, který může nabídnout úplnou cestu ke spáse založenou na rozumu i rituálu.

Nyní, než půjdeme dál, musíme pochopit, odkud Iamblichus filozoficky pochází, protože nikdo nepracuje ve vzduchoprázdnu. Podívejte se na tuto intelektuální linii.

Plotinus – je zakladatelem toho, čemu říkáme novoplatonismus, i když by to tak nenazval. Pracuje v polovině třetího století, umírá v roce 270 n. l. A Plotinus vytváří tuto brilantní syntézu Platónovy filozofie s aristotelskou logikou a stoickou etikou, vše orientované na mystickou jednotu s Jediným, absolutním zdrojem reality.

Plotinus má studenty, ale nejdůležitější je Porfyr. Nyní je Porphyry fascinující sám o sobě. Je to on, kdo upravuje Plotinovy spisy do textu, který známe jako Enneadové – doslova „Devítky“, protože je uspořádal do šesti skupin po devíti pojednáních. Bez Porfyria bychom možná neměli Plotinovo dílo vůbec.

Ale Porfyrius také rozvíjí Plotinovu filozofii svým vlastním směrem. Píše o logice, o etice, o vegetariánství, o filozofii náboženství. Snaží se systematizovat novoplatonismus, učinit jej přísnějším, bránit jej proti křesťanským kritikům.

A Porfyriův student? To je Iamblichus. Takže jsme tři generace hluboko v této tradici. Iamblichus nevynalézá novoplatonismus od nuly – zdědil sofistikovaný filozofický systém, který se již vyvíjel po celá desetiletí.

Ale tady to začíná být zajímavé. Ta fráze na snímku – „druhý zakladatel novoplatonismu“ – to není jen čestný titul. Znamená to, že Iamblichus proměňuje tradici tak zásadně, že vše po něm vypadá jinak než vše před ním.

Představte si to takto: Plotinus je jako architekt, který navrhuje krásný dům podle Platónových plánů. Porphyry je jako dodavatel, který to staví a zajišťuje, aby bylo vše konstrukčně v pořádku. Ale Iamblichus? Podívá se na tento dům a říká: "To je dobrý začátek, ale potřebujeme přidat celá nová křídla. Musíme předělat základy. Musíme změnit, k čemu tato budova vlastně slouží."

A na tom záleží, protože po Iamblichovi každý hlavní neoplatonista pracuje v jeho stínu. Proclus, který přichází o století později a píše nejsystematičtější výklad novoplatonismu, jaký kdy byl vytvořen – výslovně následuje Iamblichův přístup. Poslední šéfové Platónské akademie v Aténách před jejím uzavřením v roce 529 n. l. – Damascius, Simplicius – všichni jsou Iamblicheané.

Takže když studujeme Iamblicha, nestudujeme jen myšlenky jednoho filozofa. Studujeme podobu, kterou novoplatonismus nabral za poslední dvě století jako živá filozofická škola.

Nyní ještě jeden kontext, než se vrhneme na filozofii samotnou. Iamblichus je aktivní až do roku 325 CE. Dovolte mi, abych vám řekl, co se stane v roce 325: Nicejský koncil. Jedná se o první ekumenický koncil křesťanské církve, svolaný císařem Konstantinem, kde zatloukají Nicejské vyznání víry a zakládají křesťanskou ortodoxii.

Konstantin konvertoval ke křesťanství v roce 312. V době, kdy Iamblichus zemře, je křesťanství na dobré cestě stát se oficiálním náboženstvím Římské říše. Starý pohanský svět umírá.

A Iamblichus to ví. Sleduje, jak se to děje. A jeho odpověď je fascinující – nehájí pouze tradiční náboženství na základě toho, že „toto dělali naši předkové“. Místo toho vytváří tento neuvěřitelně sofistikovaný filozofický a

teologický systém, který se snaží ukázat, že tradiční řecké náboženství, správně pochopené, je intelektuálně nadřazeno křesťanství.

Očividně tu bitvu prohrává. Ale skutečnost, že proti tomu bojoval spíše filozofií než jen tradicí – to je významné. Snaží se vyjít vstříc křesťanství na intelektuálních základech, aby ukázal, že můžete mít jak filozofickou přísnost, tak náboženskou oddanost, jak rozum, tak rituál.

Dobře, takže teď víme, kdo byl Iamblichus, kdy žil a jakou intelektuální tradici zdědil. Ale tady je skutečná otázka: Co vlastně udělal s tím dědictvím? Co ho dělá revolučním?

Abychom tomu porozuměli, musíme se podívat na to, co zdědil po Plotinovi – a pak sledovat, jak to systematicky kritizuje a přebudovává v něco nového.

Od Plotina po Iamblicha

Plotinus — Mystický intelektuál

Než budeme moci ocenit, v čem je Iamblichus revoluční, musíme skutečně porozumět Plotinově filozofii. A chci tomu opravdu rozumět, ne jen získat povrchní náčrt. Protože Plotinův systém je krásný, elegantní a v mnoha ohledech hluboce přitažlivý. Musíte cítit jeho přitažlivost, než pochopíte, proč se Iamblichus cítil nucen ho roztrhat a znovu postavit.

Začněme tedy nahoře – doslova. Pro Plotina vše začíná Jediným. Ne „jednička“, ne jednička, ale Jedno – absolutní, transcendentní zdroj veškeré reality. A zde je to, co je na Jednom ohromující: je to za vším. Za bytím, za myšlením, za jazykem, za chápáním.

Přemýšlejte o tom chvíli. Když řeknete „Jediný existuje“, už jste to popletli, protože existence je omezení – věci, které existují, jsou definovány tím, čím jsou, což znamená, že to nejsou jiné věci. Ale Jedno je neomezené, nekonečné, absolutní. Nelze to definovat, protože definice je omezení.

Pokud říkáte „Jeden je dobrý“, zase jste to popletli, protože mu nyní připisujete kvalitu a kvality jsou omezení. Jeden není dobrý tak, jak je dobrý

člověk nebo jak je dobrý čin. Je to za hranicí dobra – je to zdroj dobra samotného.

Jak se o tom tedy vůbec můžeme bavit? Plotinus říká, že můžeme používat pouze negativní teologii – říkat, co není. Nebo můžeme použít metafory s vědomím, že jsou nedostatečné. Jediný je jako slunce – vyzařuje světlo, aniž by se zmenšovalo. Je to jako přetékající fontána – produkuje vše, aniž by cokoli ztratila.

Nyní z Jednoho přichází první emanace: Intelekt, řecky Nous. Toto je samotné čisté myšlení. Je to říše Platónských forem – Krása samotná, Spravedlnost samotná, dokonalé archetypy všeho v hmotném světě. Intelekt je stále jednotný, ale není tak úplně jednoduchý jako Ten. Má mnohotvárnost – obsahuje všechny Formy jako odlišné, ale vzájemně propojené reality.

A tady je něco zásadního: pro Plótina Intelekt nepochází z Jednoho volbou nebo rozhodnutím. Jeden si nemyslí: "Teď vytvořím Intelekt." To by z Jednoho udělalo myslící bytost, což by ho omezovalo. Místo toho je emanace nezbytná a věčná. Je to jako, jak světlo nutně vyzařuje ze slunce. Jediný, ze své podstaty jako nekonečně produktivní, přetéká do Intelektu.

Z Intelektu emanuje Duše – Světová Duše, která je principem života a pohybu. Duše je méně jednotná než Intelekt. Je obrácen jak nahoru k Intelektu (uvažuje o formách), tak dolů k hmotě (dává život a řád fyzickému světu). Jednotlivé duše – vaše duše, moje duše – jsou jako paprsky této Světové Duše.

A konečně, na konci řetězce máte hmotu – ve skutečnosti ji nevytvořila Duší, ale spíše jako konečné ztlumení světla, bod, kdy emanace z Jednoho zeslábne tak, že z toho není téměř nic. Hmota je strádání, nepřítomnost, hranice bytí.

Tady je lidská situace podle Plotina a tady to začíná být opravdu zajímavé. Jsme duše, které sestoupily do těl. Ale – a to je pro pochopení Plotina naprosto zásadní – náš sestup není úplný. Vyšší část naší duše, část, která

uvažuje o formách, ve skutečnosti nikdy nesestoupí. Zůstává tam nahoře v inteligibilní říši, věčně kontempluje, věčně se sjednocuje s Intelektem.

Takže právě teď, i když tu sedíte a posloucháte tuto přednášku, je tu část vás, která je tam nahoře a uvažuje o věčných pravdách. Právě jste na to zapomněli. Jste natolik ztotožněni se svým tělem, svými emocemi, svými smyslovými zážitky, že jste ztratili kontakt se svým skutečným já.

jaké je řešení? Filozofie. Rozjímání. Otočení dovnitř. Potřebujete se odpoutat od tělesných starostí, očistit své myšlení, studovat matematiku a dialektiku, kontemplovat Formy. Postupně, prostřednictvím intelektuální disciplíny, stoupáte zpět po řetězci bytí. Nejprve dosáhnete etické ctnosti, která vnese do duše řád. Pak praktikujete intelektuální kontemplaci, která sjednocuje duši s Intelektem. A ve vzácných, mystických okamžicích – Plotinus tvrdí, že to zažil čtyřikrát v životě – můžete dokonce dosáhnout sjednocení se samotným Jediným.

Je to intelektuální cesta. Nepotřebujete chrámy, nepotřebujete kněze, nepotřebujete rituály. Jen vy, vaše mysl a vesmír. Filosofie je jediný žebřík, který potřebujete, abyste se vyšplhali zpět k božskému.

A musím říct, že je na tom něco hluboce přitažlivého. Je to posilující – nejste závislí na externích autoritách. Je racionální – respektuje lidskou inteligenci a naši schopnost porozumět realitě. Je to optimistické – říká, že jsme nikdy skutečně nespadli, jen jsme zapomněli, kdo jsme.

Krásný systém, že? Elegantní. Intelektuálně uspokojující. Filosoficky rigorózní.

Iamblichus si myslel, že to bylo nebezpečně špatné.

Iamblichus – Systematický teolog

Nyní, když říkám, že Iamblichus si myslel, že se Plotinus mýlil, nemyslím tím, že zcela odmítl novoplatonismus. Stále pracuje v novoplatónském rámci – emanace z Jednoho, řetěz bytí, návrat duše ke svému zdroji. Myslí si však, že Plotinus udělal několik zásadních chyb a tyto chyby mají vážné důsledky.

Začněme tím velkým: touto myšlenkou, že část naší duše zůstává nepadlá a věčně kontempluje božské. Iamblichus říká ne. rozhodně ne. Když duše sestoupí do těla, skutečně sestoupí. To všechno. Neexistuje žádná vyšší část, která by zůstala nedotčená hmotou.

Proč na tom záleží? Protože pokud má Plotinus pravdu, pak naše situace není ve skutečnosti tak špatná. Opravdu nejsme padlí – jen jsme dočasně zapomněli na svou božskou podstatu. Můžeme se probudit pomocí filozofie.

Ale pokud má Iamblichus pravdu, pak máme vážné potíže. Jsme skutečně zapleteni do hmoty, skutečně zmateni, skutečně odděleni od božského. Toto není jen kognitivní chyba, kterou můžeme napravit tím, že budeme intenzivněji přemýšlet. Toto je skutečná metafyzická krize.

A zde Iamblichus učinil svou druhou hlavní kritiku: Může nás čistá intelektuální kontemplace skutečně zachránit? Jsme-li opravdu tak zmatení, jak ve skutečnosti jsme – pokud jsou naše duše skutečně zasazeny do hmoty, zahalené tělesnými vášněmi a zapomínají na svůj původ – můžeme se skutečně vytáhnout svými vlastními intelektuálními botami?

Iamblichus říká ne. Přemýšlejte o tom prakticky. Pokud se topíte, můžete se zachránit pouhým pomyšlením na plavání? Jste-li nemocní, můžete se vyléčit pouhým přemýšlením o zdraví? V určitém okamžiku potřebujete vnější pomoc. Potřebuješ někoho, kdo ti hodí lano. Potřebujete léky.

Totéž se spásou duše. Potřebujeme pomoc shora. Potřebujeme, aby bohové dosáhli až k nám, protože my sami k nim nedosáhneme. Filozofie je nezbytná – musíte pochopit, co děláte a proč – ale nestačí. Potřebujete také božskou milost, božský zásah, božskou sílu působící ve vašem životě.

To je obrovský posun. Pro Plotina je filozof na jejich duchovní cestě v podstatě soběstačný. Pro Iamblicha naprosto potřebujeme pomoc bohů. A to znamená, že potřebujeme způsoby, jak kontaktovat bohy, jak je vzývat, vytvářet podmínky, kde mohou působit v našich životech. Potřebujeme rituál. Potřebujeme theurgii.

Ale než se dostaneme k teurgii, je tu třetí hlavní kritika, kterou Iamblichus k Plotínovi vznáší: vesmír je mnohem složitější, než popsal Plotín.

Plotinus vám dává tři hlavní úrovně: Jeden, Intelekt, Duše. Čistý. Jednoduchý. Elegantní.

Iamblichus se na to podívá a pomyslí si: Jak to může být správné? Podívejte se na všechny náboženské tradice kolem nás. Řekové uctívají desítky bohů — Dia, Apollóna, Athénu, Dionýsa a další a další. Egypťané mají svůj panteon. Chaldejci mají svou teologii. Jsou všichni tito bohové jen vymyšlení? Jsou to jen poetické názvy pro filozofické abstrakce?

Iamblichus říká ne. Tito bohové jsou skuteční. Jsou to skutečné božské bytosti působící na různých úrovních kosmické hierarchie. A pokud jsou skutečné, pak musí být vesmír dostatečně složitý, aby je všechny pojal.

Iamblichus se tedy pouští do tohoto masivního projektu systemizace. Chystá se zmapovat celou božskou říši do pečlivých detailů. Ukáže přesně, kolik úrovní je, jaké druhy bytostí existují na každé úrovni, jak spolu souvisí, jak jsou prostředníkem mezi Jediným a hmotným světem.

Tam, kde vám Plotinus dává tři úrovně, Iamblichus vám dává desítky. Rozmnožuje entity, vytváří propracované hierarchie, rozvíjí složité klasifikace. Ve své složitosti je téměř barokní.

A to není jen intelektuální předvádění. Iamblichus si myslí, že tato složitost je nezbytná. Propast mezi Jediným – absolutním, nekonečným, transcendentním – a hmotou – omezenou, konečnou, sotva skutečnou – je tak obrovská, že k jejímu překlenutí potřebujete všechny tyto mezilehlé úrovně. Každá úroveň je prostředníkem mezi úrovní nad a pod ní. Každá úroveň umožňuje fungování celého systému.

Navíc, pokud budete praktikovat theurgii – pokud budete vzývat bohy – musíte vědět, které bohy vzývat pro jaké účely. Musíte pochopit vesmírnou hierarchii, abyste s ní mohli správně pracovat. Potřebujete podrobnou mapu božské říše.

Tak Iamblichus jeden vytvoří. A je to tato mapa, tato propracovaná vesmírná architektura, která se stává základem veškerého pozdějšího novoplatonismu.

Dovolte mi uvést konkrétní příklad, jak to funguje. Řekněte, že jste duše, která se snaží vzestoupit zpět k Jedinému. V Plotinově systému v podstatě uvažujete o své cestě nahoru – studujte filozofii, očisťujte své myšlení, dosáhnete spojení s Intelektem, možná se dotknete Jednoho.

V Iamblichově systému nemůžete jen tak přeskočit odsud tam. Musíte jít úroveň po úrovni a na každé úrovni potřebujete pomoc od bytostí, které tuto úroveň přirozeně obývají. Můžete tedy zavolat určité hrdiny, aby vám pomohli očistit vaši nižší duši. Potom vyvoláte určité démony, aby vám pomohli pozvednout vaši intelektuální duši. Pak určití andělé, kteří vám pomohou přiblížit se k božské říši. Pak někteří bohové skutečně usnadnili spojení s vyššími principy.

Už to není samostatná cesta. Je to společné úsilí zahrnující celou vesmírnou hierarchii. Nejste sami – jste obklopeni božskými pomocníky na všech úrovních, pokud víte, jak je kontaktovat.

A to nás přivádí k jádru Iamblichovy inovace: Jak přesně kontaktujete tyto božské bytosti? Jak získáte jejich pomoc? Odpovědí je theurgie – a to musíme pochopit do hloubky, protože je to nejvýraznější a nejkontroverznější část Iamblichovy filozofie.

Hierarchický vesmír

Božská architektura

Dobře, teď budeme budovat Iamblichův vesmír od základů. A chci, abyste tomu věnovali pozornost, protože je to složité a na každém kousku záleží. To není jen abstraktní metafyzika – to je architektura samotné reality, podle Iamblichuse.

Na samém vrcholu máme Jedničku. Žádný nesouhlas s Plotínem. Jediný je absolutně transcendentní, mimo bytí, mimo myšlení, zdroj všeho. Na to se

nedá říct nic pozitivního. Je to absolutní princip, který je základem všeho ostatního.

Ale okamžitě – a tady se Iamblichus začíná rozcházet – se musíme ptát: Jak něco pochází z Jednoho? Plotinus říká, že to nutně vyzařuje, jako světlo ze slunce. Ale Iamblichus si myslí, že potřebujeme přechodné principy, abychom to vysvětlili.

Přináší tedy pythagorejské koncepty: Limit a Neomezeno. Nejsou to jen abstraktní myšlenky – jsou to skutečné metafyzické principy. Neomezené je čistý potenciál, nekonečná možnost, beztvará síla. Limit je to, co dává definici, strukturu, formu, určení. A celá realita je souhrou těchto dvou principů.

Představte si to takto: Neomezený je jako nekonečná hlína – beztvarý, beztvarý, čistý potenciál. Limit je jako sochařovy ruce – dává tvar, vytváří definici, vytváří skutečné věci. Potřebujete obojí. Pure Unlimited by byl jen chaos, beztvará možnost. Pure Limit by byla prázdná forma, která by neměla co tvarovat. Realita je to, co se stane, když Limit působí na Neomezené.

Nyní tyto principy nějakým způsobem zprostředkovávají mezi Jednou a další úrovní, což je říše Intelektu. Ale tady se to komplikuje. Plotinus má jeden Intelekt obsahující všechny Formy. Iamblichus říká, že ne – samotná říše Intelektu má několik úrovní.

Za prvé, je tu čistě srozumitelná říše – to jsou Formy v jejich nejtranscendentnějším stavu, nejblíže k Jedinému. Toto jsou Formy, jak existují samy o sobě, ve své nejčistší jednotě.

Pak je tu intelektuální sféra – to jsou Formy, jak jsou aktivně myšleny božským Intelektem. Tady mají větší diferenciaci, větší multiplicitu.

Pak je tu srozumitelná a intelektuální říše – jakási mezizóna, kde Formy existují jak ve své čisté jednotě, tak ve své diferencované mnohosti.

Proč všechny tyto rozdíly? Protože Iamblichus se snaží vysvětlit, jak se dostanete od absolutní jednoty (Jednoho) k mnohosti, kterou vidíme ve

světě. Nemůžete jen skákat z jednoho na mnoho. Potřebujete postupné fáze rostoucí diferenciace.

A na každé z těchto úrovní Intelektu jsou bohové. Ne metaforičtí bohové, ne poetické personifikace – skutečné božské bytosti. Zeus působí na jedné úrovni, Apollo na druhé, Athéna na jiné. Každý bůh má svou vlastní sféru vlivu, své vlastní síly, své vlastní místo v hierarchii.

Pod říší Intelektu máme říši Duše. Ale zase ne jen jedna World Soul. Iamblichus rozlišuje mezi:

Božské duše – duše samotných bohů Démonské duše – prostřední bytosti mezi bohy a lidmi Hrdinské duše – povznesené lidské duše, které dosáhly polobožského stavu Lidské duše – to jsme my Duše zvířat – ano, zvířata mají také duše, jen méně vyvinuté Každý typ duše má svou vlastní povahu, své vlastní schopnosti, svou vlastní roli v kosmickém řádu.

A tím vším – to je důležité – Iamblichus nazývá „řetězy“ nebo „série“. Každý hlavní bůh má řetězec bytostí, které od nich pokračují až po hmotnou úroveň. Takže existuje dionýský řetězec, apollinský řetězec, hermetický řetězec a tak dále. Každý řetězec se podílí na charakteru svého vládnoucího božstva.

Na tom záleží prakticky, protože když děláte theurgii, musíte vědět, se kterým řetězcem pracujete. Pokud vyvoláváte dionýské síly, používáte dionýské symboly, dionýské hymny, dionýské obřady. Pracujete v tomto specifickém řetězci bytí.

Od Jednoho k Hmotě

Nyní se podívejte na tento diagram ukazující úplný sestup z Jednoho do hmoty. Chci, abyste pochopili, že toto není jen statická struktura – je to dynamický systém.

Všechno vychází z Jednoho. To je pohyb dolů – procesí nebo v řečtině proodos. Jedno přetéká do Limitu a Neomezeného. Interagují a vytvářejí říši Intelektu. Intelekt přetéká do říše Duše. Duše dává hmotě život a řád.

Ale je tu také vzestupný pohyb – návrat nebo epistrofe. Vše má přirozenou touhu vrátit se ke svému zdroji. Hmota se snaží podílet na Duši. Duše se snaží kontemplovat Intelekt. Intelekt hledá spojení s Jediným.

Celý vesmír je zapojen do tohoto dvojitého rytmu: ven a zpět, procesí a návrat, systola a diastola, jako tlukot kosmického srdce.

A tady se to stává osobním: Jsme duše, které sestoupily až dolů do hmoty. Jsme na dně tohoto řetězce, zasazeni do těl, zapleteni do fyzické existence.

V Plotinově systému, pamatujte, část z nás nikdy skutečně nesestoupila. Ale Iamblichus říká, že ne – opravdu jsme padli. Celou cestu. Celá naše duše je tady dole, zmatená, zapomnětlivá, bojuje.

Naším úkolem je vystoupat zpět nahoru. Ale nemůžeme jen tak přeskočit z hmoty do Jednoho. Je to jako snažit se skočit z přízemí na střechu mrakodrapu. Musíte jít po schodech. Musíte jít úroveň po úrovni.

A na každé úrovni potřebujete pomoc. To je zásadní. Nemůžete stoupat vlastní silou. Potřebuješ bytosti na každé úrovni, aby tě pomohly pozvednout.

Pojďme tedy sledovat vzestup duše. Začínáte tady dole ve hmotě, ztotožňujete se se svým tělem, chytáte se do smyslových požitků a bolestí, vedeni vášněmi a choutky.

První krok: etická očista. Potřebujete získat kontrolu nad svou nižší duší, svými vášněmi. Cvičíte ctnost – odvahu, střídmost, spravedlnost. To vás začíná osvobozovat od zotročení tělesných tužeb. A můžete vyvolat určité hrdiny nebo nižší démony, aby vám s tím pomohli. Jsou to bytosti, které ovládly vášně a mohou vám pomoci udělat totéž.

Druhý krok: intelektuální očista. Studujete matematiku, logiku, filozofii. Cvičíte svou mysl, aby přemýšlela o nehmotných realitách. Začnete uvažovat o Formách. A můžete vyvolat určité vyšší démony nebo nižší anděly, aby vám pomohli osvětlit váš intelekt.

Třetí krok: přiblížení se k božské říši. Začnete mít přímý kontakt se samotnými bohy. Vaše duše se stává jednotnější, božskější. Účastníte se života Intelektu. A zde potřebujete, aby vás zvedli samotní bohové, protože tento práh nemůžete překročit vlastní silou.

Poslední krok: spojení s Jediným. To je vzácné, možná nemožné pro většinu duší, dokud jsou stále vtělené. Ale je to konečný cíl – úplný návrat ke zdroji, rozpuštění veškeré mnohosti v absolutní jednotu.

Ale je tu věc: Nic z toho nemůžete udělat sami. Na každém kroku potřebuješ božskou pomoc. A jak tu pomoc získáte? Jak kontaktujete tyto bytosti? Jak se dovoláte jejich pomoci?

To je místo, kde přichází na řadu theurgie. A musíme teurgii hluboce porozumět, protože je to nejvýraznější, nejkontroverznější a nejvlivnější část Iamblichovy filozofie.

Teurgie – spása skrze božský rituál

Co je to theurgie?

Slovo „theurgie“ pochází z řečtiny: theos znamená „bůh“ a ergon znamená „práce“. Tedy doslova „boží práce“ nebo „božské dílo“. Ale co to vlastně znamená v praxi?

Pro Iamblicha je theurgie kompletním systémem rituálních praktik navržených tak, aby přinášely skutečný, ontologický kontakt s bohy. Ne metaforický kontakt. Ne psychologická symbolika. Nejen pocit inspirace nebo povznesení. Aktuální, metafyzické spojení s božskými bytostmi.

Možná si teď říkáte: "Počkej, není to jen náboženství? Není to to, co lidé vždy dělali v chrámech?" A ano, existují podobnosti. Ale Iamblichus dělá něco jiného. Přebírá tradiční náboženské praktiky – oběti, modlitby, hymny, invokace – a dává jim filozofické odůvodnění. Ukazuje, proč fungují, jak fungují, na jakých metafyzických principech jsou založeny.

Dovolte mi uvést jeho hlavní argument, protože je fascinující a dostává se k jádru toho, proč si myslí, že teurgie je nezbytná.

Předpoklad první: Jsme duše zasazené do hmoty, skutečně padlé, skutečně oddělené od božského. Toto je kritika Plotina, o které jsme již hovořili.

Předpoklad druhý: Lidský intelekt je sám o sobě omezený, konečný, zasazený do hmoty. Bez ohledu na to, jak tvrdě přemýšlíme, bez ohledu na to, jak moc studujeme filozofii, nemůžeme překročit svá vlastní omezení pouze myšlením. Náš intelekt je stvořená věc, závislá na vyšších realitách. Nedokáže se vlastní silou pozvednout na úroveň bohů.

Předpoklad třetí: Ale bohové nám chtějí pomoci. Je v jejich povaze být dobročinní, překypovat dobrotou, pomáhat nižším bytostem vzestoupit. Problém není v tom, že bohové nejsou ochotni – je v tom, že nevíme, jak získat jejich pomoc.

Závěr: Potřebujeme způsob, jak vytvořit podmínky, které umožní bohům jednat v našich životech. Potřebujeme otevřít kanály, kterými k nám může proudit božská síla. To dělá teurgie.

Představte si to takto: Filozofie je, že se snažíme vyšplhat k bohům. Jsme tady dole v údolí a snažíme se zdolat horu. Můžeme překonat určitou vzdálenost vlastním úsilím – studiem, přemýšlením, rozjímáním. Ale v určitém okamžiku je hora příliš strmá. Sami se už výš dostat nemůžeme.

Theurgie jsou bohové, kteří se natahují dolů, aby nás pozvedli. Jsou to oni, kteří nám hodí lano, nebo ještě lépe, sestupují tam, kde jsme a nesou nás nahoru. Oba pohyby jsou nutné. Potřebujete filozofické porozumění, abyste věděli, co děláte a proč. Ale také potřebujete rituální praxi, abyste skutečně provedli transformaci.

Nyní pojďme konkrétně. Co vlastně theurgie obnáší?

Za prvé jsou to verbální prvky – posvátná jména, hymny, vzývání. Bohové mají specifická jména, která ztělesňují jejich podstatu. Když tato jména vyslovíte správně, se správným záměrem a ve správný čas, nevydáváte jen zvuky. Aktivujete skutečná metafyzická spojení. Jména se účastní božských skutečností, které představují.

Za druhé, existují hmotné prvky – kameny, byliny, zvířata, specifické látky, které mají přirozené spříznění s určitými bohy. To není libovolná symbolika. Iamblichus věří, že vesmír je spojen dohromady tím, co nazývá „sympatiemi“ – skutečnými spojeními mezi věcmi na různých úrovních reality. Některé kameny přirozeně rezonují s určitými božskými silami. Když je použijete v rituálu, pracujete se strukturou samotné reality.

Za třetí, existují akce – konkrétní gesta, pohyby, tance, oběti. Nejsou to jen externí výkony. Jsou to způsoby, jak sladit celou vaši bytost – tělo, duši a ducha – s božskými realitami.

Za čtvrté, je tu načasování – určité rituály se musí provádět v konkrétních časech, kdy jsou správné vesmírné podmínky, kdy jsou určité planety v určitých pozicích, kdy jsou božské síly, které vyvoláváte, nejdostupnější.

To vše dohromady vytváří to, co Iamblichus nazývá „vozidlem“ božské přítomnosti. Vytváříte jakýsi metafyzický kanál, kterým mohou bohové vstoupit do hmotného světa a jednat.

Spojování božského a lidského

Nyní se podívejte na tento citát z Iamblichova nejdůležitějšího díla O záhadách: „Není to čistá myšlenka, co nás spojuje s bohy – jsou to nevyslovitelné činy posvátného rituálu, prováděné v tichosti mimo veškeré chápání.“

Rozbalme to opatrně, protože na každém slovu záleží.

„Není to čistá myšlenka“ – to je přímé odmítnutí Plotinova intelektualismu. Myšlení samo o sobě vás nemůže zachránit. Kontemplace vás sama o sobě nemůže sjednotit s božským. Proč? Protože myšlení je činností lidského rozumu a lidský rozum je omezený. Snažíte se uchopit nekonečno pomocí konečných nástrojů. to nefunguje.

„to nás spojuje s bohy“ – všimněte si množného čísla. Ne „Jeden“, ne „Intelekt“, ale „bohové“. Iamblichus trvá na realitě mnoha božských bytostí, z nichž každá má svou vlastní povahu a každá vyžaduje své vlastní formy přístupu.

„jsou to nevyslovitelné úkony posvátného rituálu“ – „nevyslovitelné“ znamená mimo řeč, mimo vysvětlení. Teurgie pracuje na úrovni hlubší než racionální chápání. Nemůžete plně vysvětlit, proč to funguje, protože funguje na základě principů, které přesahují lidské chápání.

„prováděno v tichu mimo veškeré chápání“ – to je zásadní. Nejmocnější teurgické činy se dějí v tichosti. Ne proto, že bys byl tajnůstkářský, ale proto, že to, co se děje, se nedá vyslovit. Navazujete kontakt s realitami, které jazyk nedokáže zachytit.

Tady je to, co je na tom skutečně radikální: Iamblichus říká, že symboly používané v theurgii nejsou konvenční. Nejsou to svévolné znaky, které vymysleli lidé. Jsou to přirozené symboly, zasazené do struktury samotné reality.

Přemýšlejte na chvíli o jazyce. Slovo „pes“ se vztahuje na psy, protože všichni souhlasíme, že ano. je to úmluva. Ve francouzštině používají „chien“. V němčině „Hund“. Spojení mezi slovem a věcí je libovolné.

Ale teurgické symboly takové nejsou. Když při rituálu použijete konkrétní kámen nebo vyslovíte konkrétní božské jméno nebo provedete konkrétní gesto, nepracujete podle konvence. Pracujete s přirozenými spojeními, která existují v samotném vesmíru. Ten kámen se skutečně podílí na božské síle, kterou vyvoláváte. To jméno skutečně ztělesňuje podstatu toho boha. Tato spojení jsou zabudována do struktury reality.

To je důvod, proč musí být teurgie prováděna správně. Pokud použijete špatný kámen nebo špatně vyslovíte jméno nebo provedete rituál ve špatnou dobu, nebude to fungovat. Ne proto, že by byli bohové vybíraví nebo nároční, ale proto, že ve skutečnosti nenavazujete spojení. Je to jako snažit se naladit rádio – pokud jste jen trochu mimo, nemáte signál.

Když teurg provede rituál správně, něco se skutečně stane. Bůh je skutečně přítomen. Božská síla skutečně proudí dolů. Duše je skutečně očištěná a povznesená. Není to psychologické – nejde jen o to, že se cítíte lépe nebo více inspirováni. Je to ontologické – vaše duše se ve skutečnosti přeměňuje, ve skutečnosti se zvedá řetězem bytí.

Dovolte mi uvést konkrétní příklad. Řekněme, že chcete zavolat Apolla pro intelektuální osvětlení. byste:

Vyberte si správný čas – třeba neděli, Apollónův den, za úsvitu, když slunce vychází Používejte správné materiály – zlato (solární kov), vavřín (Apollova posvátná rostlina), možná lyru Mluvte správná jména a hymny – tradiční vzývání Apollóna, možná z orfických hymnů Provádějte správné činy – gesta spojená s Apollónovou povahou Nejdůležitější nabídky v Apollónu, celé intellekt jasnost, harmonie, řád, světlo Když to všechno uděláte správně, neprovádíte jen obřad. Vytváříte skutečné metafyzické spojení s apollinským řetězcem bytí. Otevíráte se, abyste přijali Apollonův vliv. A pokud jste řádně připraveni, pokud je vaše duše dostatečně čistá, Apollónova síla do vás skutečně proudí. Váš intelekt je skutečně osvícený. Opravdu získáte vhled, kterého byste nemohli dosáhnout pouze studiem.

Teď už vím, co si někteří z vás myslí: "To zní jako magie. Jak se to liší od čarodějnictví nebo čarodějnictví?"

Iamblichus by trval na zásadním rozlišení. Magie, jak ji chápe, je o lidech manipulujících s přírodními nebo nadpřirozenými silami pro své vlastní účely. Je to nátlakové – snažíte se přinutit duchy, aby splnili vaše příkazy, nebo využíváte přirozené sympatie k tomu, abyste dosáhli toho, co chcete.

Teurgie je úplně jiná. Není to nátlakové – bohy k ničemu nenutíte. Vy se jim podřizujete. Připojujete se k jejich vůli. Vytváříte podmínky, ve kterých mohou jednat, ale zda skutečně jednají, je na nich.

Je to kooperativní, ne manipulativní. Pracujete s bohy, nesnažíte se je ovládat. A cílem není osobní zisk – je to spása, očištění, vzestup k božství. Neděláte teurgii, abyste zbohatli nebo získali moc. Děláte to, abyste se sami stali božskými.

Na tomto rozdílu Iamblichovi nesmírně záleží. Snaží se hájit tradiční pohanské náboženství proti křesťanským kritikům, kteří tvrdí, že je to démonické, i filozofickým kritikům, jako je Plotinus, kteří tvrdí, že je to zbytečné. Říká: Ne, toto je nejvyšší forma náboženské praxe. To je filozofie v praxi. Takto skutečně dosáhnete toho, o čem mluví filozofie.

A tady je věc: tohle funguje. Ne v tom smyslu, že to můžete vědecky dokázat, ale v tom smyslu, že praktikující hlásí skutečné proměny, skutečné zážitky božské přítomnosti, skutečný pokrok ve svém duchovním vývoji. Ať už věříte, že tyto zkušenosti jsou skutečně metafyzické nebo pouze psychologické, fenomenologie je skutečná. Lidé, kteří praktikují theurgii, hlásí, že se něco děje.

A pro Iamblicha je to to, na čem záleží. Filosofie bez praxe jsou jen řeči. Theurgie je filozofie žitá, filozofie ztělesněná, filozofie, která vás ve skutečnosti proměňuje.

Ale je tu další rozměr Iamblicha, který jsme ještě plně neprozkoumali – jeho hluboké zapojení do pythagorejství a matematiky. Protože pro Iamblicha není teurgie oddělená od intelektuálního života. Je integrován s úplným filozofickým systémem, který zahrnuje matematiku, etiku, metafyziku a teologii, které spolupracují.

Dědictví a syntéza

Pythagorejství a matematika

Nyní musíme mluvit o aspektu Iamblicha, který je často přehlížen, ale který je naprosto zásadní pro pochopení jeho úplné vize: jeho hluboké zapojení do pythagorejství a matematické filozofie.

Iamblichus napsal celou sbírku o pythagorejské filozofii – rozsáhlé dílo, jehož části přežily a které se snažilo zachovat a systematizovat veškeré pythagorejské učení. Proč do toho tak investoval?

Protože pro Iamblicha nebyl Pythagoras jen starověkým matematikem, který objevil nějaké geometrické teorémy. Pythagoras byl božský mudrc, zjevovatel posvátné moudrosti, někdo, kdo pochopil základní strukturu samotné reality.

Vraťme se k pythagorejskému heslu: "Všechny věci jsou číslo." co to znamená? Neříká to jen to, že umíte počítat věci nebo že matematika je užitečná pro měření světa. Je to metafyzické tvrzení: Číslo je základní strukturou reality. Vesmír je doslova postaven z matematických vztahů.

Přemýšlejte na chvíli o hudbě. Pythagorejci objevili, že hudební harmonie je založena na matematických poměrech. Oktáva je poměr 2:1. Perfektní fiftýn je 3:2. Perfektní čtvrtý je 4:3. Nejsou libovolné – jsou zabudovány do povahy zvuku samotného. Když zahrajete dvě noty v jednom z těchto poměrů, znějí harmonicky. Když je hrajete v jiných poměrech, znějí disonantně.

Ale Pythagorejci šli ještě dál. Řekli: Pokud je hudba založena na matematických poměrech a hudba je harmonická a krásná, pak je možná celý vesmír založen na matematických poměrech. Možná je vesmír sám o sobě jakousi harmonií, kosmickou hudbou, matematickou symfonií.

A Iamblichus to bere vážně. Pamatujete si ty zásady, o kterých jsme hovořili – Limit a neomezenost? To jsou matematické pojmy. Limit je to, co dává definici, míru, proporci. Neomezené je to, co lze měřit, rozdělovat, definovat. Celá realita je souhrou těchto matematických principů.

Takže když Iamblichus mapuje svou vesmírnou hierarchii, nevymýšlí si jen věci. Snaží se ukázat matematickou strukturu, která je základem všeho. Každá úroveň reality má své vlastní číselné vztahy, své vlastní proporce, svou vlastní harmonii.

Jeden je absolutní jednota – číslo jedna ve svém metafyzickém smyslu. Říše Intelektu zahrnuje dualitu – poznávajícího a známého, subjekt a objekt. Říše duše zahrnuje triadické vztahy – setrvání, procesí a návrat. Hmotný svět zahrnuje číslo čtyři – čtyři prvky, čtyři kvality, tetrádu, která vytváří veškerou fyzickou realitu.

Není to jen numerologie nebo mystická symbolika. Pro Iamblicha jsou tyto číselné vztahy skutečné. Jsou skutečnou strukturou reality. Pochopit je znamená pochopit, jak funguje vesmír.

A to má praktické důsledky. Pokud chcete efektivně praktikovat theurgii, musíte těmto matematickým vztahům porozumět. Musíte vědět, která čísla odpovídají kterým bohům, které geometrické obrazce mají spřízněnost s jakými božskými silami, které proporce vytvářejí harmonii mezi různými úrovněmi reality.

Například Tetraktys – trojúhelníková postava složená z deseti teček uspořádaných do čtyř řad (1+2+3+4=10) – to není jen hezký vzor. Je to reprezentace toho, jak se jednota rozvíjí do mnohosti, jak Jedno vytváří mnoho. Obsahuje všechny základní poměry hudební harmonie. Je to klíč k pochopení struktury vesmíru.

Nebo si vezměte zlatý řez – přibližně 1,618, poměr, který se objevuje v celé přírodě ve spirálovitých vzorech, růstu rostlin, proporcích lidského těla. Pythagorejci o tomto poměru věděli. Viděli to jako důkaz, že sama příroda se řídí matematickými zákony, že vesmír je racionálně uspořádaný.

Pro Iamblichuse není studium matematiky jen praktickým školením pro inženýry nebo obchodníky. Je to duchovní praxe. Když uvažujete o matematických pravdách, trénujete svou duši, aby přemýšlela o nehmotných realitách. Čísla ve fyzickém světě neexistují – nemůžete se dotknout čísla tři ani ochutnat druhou odmocninu ze dvou. Jsou to srozumitelné skutečnosti, předměty čistého myšlení.

Matematické studium tedy očišťuje duši. Pozvedává vaši mysl od smyslových věcí a směrem k srozumitelné říši. Je to příprava na filozofii a nakonec na theurgii. Učíte se přemýšlet o skutečnostech, které přesahují hmotu, a to je přesně to, co musíte udělat, abyste vzestoupili vesmírnou hierarchii.

Matematika navíc poskytuje jistotu. Ve světě změn a nejistoty jsou matematické pravdy věčné a neměnné. Dva plus dva se rovná čtyřem, vždy platilo, vždy bude, v každém možném světě. Pythagorova věta platí nejen na Zemi, ale v celém vesmíru. Tyto pravdy se účastní věčné říše forem.

Takže když Iamblichus píše o pythagorejství, není jen historikem filozofie. Ukazuje, jak se matematická filozofie integruje do celého jeho systému. Matematika, etika, metafyzika, teologie, teurgie – to vše dohromady zapadá do úplného způsobu života.

Syntéza filozofie, teologie a rituálu

Dobře, vraťme se a podívejme se na úplný obrázek toho, co Iamblichus dokázal.

Vytvořil jednu z nejkomplexnějších, nejsystematičtějších filozofických vizí v celé antické filozofii. Je to úplný světonázor, který se snaží vysvětlit všechno: Odkud pochází realita? Jaká je struktura vesmíru? co jsme my? proč jsme tady? Jak bychom měli žít? Jak můžeme být spaseni?

Ale víc než to – a to je to, co dělá Iamblicha charakteristickým – vytvořil cestu. Nejen teorie o realitě, ale praktický způsob života orientovaný na božské spojení.

Studujete filozofii, abyste pochopili strukturu vesmíru. Musíte vědět, kde jste v řetězci bytí, kam se snažíte jít, jakým překážkám čelíte.

Cvičíte matematiku, abyste si pročistili myšlení. Cvičíte svou duši, aby rozjímala o nehmotných skutečnostech, přemýšlela o věčných pravdách, abyste pozdvihla svou mysl nad smyslový svět.

Pěstujete etickou ctnost, abyste získali kontrolu nad svými vášněmi. Cvičíte odvahu, střídmost, spravedlnost, moudrost. To přináší řád vaší nižší duši a připravuje vás na vyšší cíle.

Provádíte theurgii, abyste obdrželi Boží milost. Vzýváte bohy, účastníte se posvátných rituálů, vytváříte podmínky, aby do vašeho života proudila božská síla.

To vše do sebe zapadá. Není to soubor samostatných aktivit – je to jednotná cesta vzestupu. Každý prvek podporuje každý jiný prvek.

A zde je to, co považuji za pozoruhodné: Iamblichus pracoval v okamžiku hluboké kulturní transformace. Starý pohanský svět umíral. Křesťanství stoupalo. Tradiční bohové byli opouštěni, staré chrámy se zavíraly, starověké obřady byly zapomenuty.

Mohl jen hájit tradici na tradičních základech: "Toto dělali naši předkové, takže bychom v tom měli pokračovat." To dělalo mnoho pohanských intelektuálů. Ale Iamblichus zvolil jiný přístup.

Řekl: Dovolte mi, abych vám ukázal, proč jsou tyto tradice filozoficky oprávněné. Dovolte mi, abych vám podal racionální, systematický popis

toho, jak bohové existují, jak funguje teurgie, proč na rituálech záleží. Dovolte mi ukázat vám, že můžete mít jak filozofickou přísnost, tak náboženskou oddanost, rozum i rituál, intelekt i zbožnost.

V jistém smyslu selhal. Pohanství ztraceno. Křesťanství zvítězilo. V šestém století je Platónská akademie uzavřena, pohanské chrámy jsou zničeny nebo přeměněny na kostely, tradiční náboženství je ve středomořském světě fakticky mrtvé.

Ale v jiném smyslu Iamblichus uspěl skvěle. Jeho myšlenky přežily. Když byly novoplatónské texty přeloženy do arabštiny v devátém století, iamblichejské koncepty ovlivnily islámskou filozofii – Al-Farabi, Avicenna, dokonce i aspekty súfismu ukazují jeho vliv.

Když byly novoplatónské texty během renesance přeloženy do latiny, Iamblichova fúze filozofie a rituálu formovala křesťanskou mystiku. Postavy jako Marsilio Ficino, Pico della Mirandola, celá florentská akademie – pracují s nápady Iamblichean.

Západní esoterická tradice – kabala, alchymie, ceremoniální magie, rosenkruciánství, svobodné zednářství – to vše nese punc Iamblichovy vize. Myšlenka, že rituál může ovlivnit metafyzickou změnu, že symboly mají skutečnou moc, že existují hierarchie duchovních bytostí, které můžeme kontaktovat – to všechno jsou iamblicheovské myšlenky, které stále rezonují.

Dokonce i v současné filozofii, když lidé mluví o limitech čistého racionalismu, když diskutují o roli ztělesněné praxe v duchovním rozvoji, když zkoumají nezápadní tradice, které integrují filozofii a rituály – často znovu objevují poznatky, které Iamblichus formuloval před sedmnácti sty lety.

Ale kromě jeho historického vlivu si myslím, že v Iamblichově vizi je pro nás dnes něco cenného. Žijeme v kultuře, která má tendenci věci rozdělovat. Oddělujeme rozum od emocí, mysl od těla, teorii od praxe, intelektuální od duchovního.

Iamblichus nabízí vizi integrace. Říká: Nemusíte si vybírat mezi intelektuální přísností a duchovně angažovaným. Nemusíte volit mezi filozofií a náboženstvím, mezi rozumem a rituálem, mezi životem mysli a životem ducha.

Můžete mít obojí. Ve skutečnosti potřebujete obojí. Čistě intelektuální filozofie, která nemění to, jak žijete, je jen prázdná abstrakce. Čistě rituální náboženství, které nezapojuje váš intelekt, je jen pověra. Ale když je spojíte dohromady – když spojíte porozumění a praxi, filozofii a teurgii, rozum a rituál – pak máte něco mocného. Máte úplnou cestu.

Ať už přijímáte Iamblichovu specifickou metafyziku nebo ne – ať už věříte v jeho propracované vesmírné hierarchie, jeho teurgické praktiky, jeho pythagorejskou matematiku – myslím, že jeho základní vhled zůstává platný: Transformace vyžaduje víc než jen myšlení. Vyžaduje to praxi. Vyžaduje to zapojení do něčeho, co vás přesahuje. Vyžaduje to jak vzestup vlastním úsilím, tak přijetí pomoci shora.

To je vize, kterou stojí za to brát vážně i o sedmnáct set let později. Iamblichus nám připomíná, že filozofie není jen o správných názorech. Jde o to stát se jiným typem člověka. Je to o transformaci, o vzestupu, o dosažení božského – jakkoli tomu termínu rozumíte.

A to je nakonec důvod, proč stále studujeme Iamblichus. Nejen jako historickou kuriozitu, nejen jako další jméno v dějinách filozofie, ale jako někoho, kdo bral vážně ty nejhlubší otázky a snažil se na ně odpovědět ucelenou, integrovanou vizí reality a našeho místa v ní.